

عنوان پژوهش:

اندازه‌گیری «کیفیت زندگی» مستمری‌بگیران صندوق بازنشستگی کشوری

بیان و تشریح مسئله:

از زمان شکل‌گیری ادبیات توسعه اقتصادی در میان اقتصاددانان و جامعه‌شناسان، رویکردهای مختلفی در باب کم و کیف توسعه مطرح شدند. در مباحث ابتدایی توسعه وجه غالب، تمرکز بر رشد اقتصادی بود چراکه توسعه فرایند برنامه‌ریزی برای بسیج منابع در راستای رشد اقتصادی دانسته می‌شد و از منظر رفاه و بهزیستی اجتماعی این فرض وجود داشت که افزایش ثروت مساوی با خوشبختی بیشتر افراد است. بر همین مبنا تا دهه ۱۹۷۰ سنجش کیفیت زندگی افراد معطوف به شاخص‌های مادی بود و آن را نتیجه رشد اقتصادی می‌دانستند. در پی ظهور آثار منفی رشد اقتصادی و پیدایش نظریه توسعه‌ی پایدار کیفیت زندگی ابعاد اجتماعی‌تر پیدا کرد و مسائلی چون توزیع پیامدهای رشد، حفظ منابع طبیعی و محیط زیست را در بر گرفت و به طور جدی به عنوان هدف اصلی توسعه وارد مباحث برنامه‌ریزی اجتماعی شد. دهه ۱۹۹۰ نیز سرآغاز بحث از کیفیت زندگی اجتماعی با تأکید بر سازه‌های اجتماعی نظیر سرمایه‌ی اجتماعی بود.^۱

در حال حاضر شاخص‌های کیفیت زندگی اهمیت فوق‌العاده‌ای یافته و مبنای تمایز دسته‌بندی‌های نوین کشورها در سال‌های اخیر شده است. همچنین برخی از شاخص‌های کیفی و انسانی‌تر توسعه نظیر خوشبختی، آزادی، رضایت از زندگی و احساس امنیت مورد تأکید قرار گرفته‌اند. در تعامل نزدیک با این شاخص‌ها، از متغیرهای دیگری مانند سبک زندگی، سلامتی و بهداشت، سطح تحصیلات، قدرت خرید و طول عمر به عنوان عوامل مؤثر بر این شاخص‌ها یاد می‌شود که همگی در زیرمجموعه شاخص‌های کلان کیفیت زندگی قابل طرح هستند.^۲

هدف از این تحقیق سنجش کیفیت زندگی در بین بازنشستگان صندوق بازنشستگی کشوری است. بازنشستگی از یک‌طرف می‌تواند برای فرد دوران فراغت از کار و استفاده از دستاوردهای طول عمر وی باشد و از طرف دیگر می‌تواند فرد بازنشسته را با بحران‌های متعددی روبه‌رو کند. بازنشستگی می‌تواند فرد را از بخش مهمی از ارتباط‌های اجتماعی که به‌واسطه دوران اشتغال داشته دور کرده و وی را با تنگناهای مالی روبه‌رو کند. همچنین ضعف جسمی که به مرور بر فرد غالب می‌شود می‌تواند شرایط یک زندگی عادی را دشوار کند. سنجش شاخص کیفیت زندگی در بین بازنشستگان می‌تواند درک جامع‌تری از وضعیت سالمندان و بازنشستگان به‌دست دهد و برای این منظور لازم است کیفیت زندگی بازنشستگان در چهار حوزه اقتصادی، اجتماعی، سلامت جسمانی و روانی مورد بررسی قرار گیرد. همچنین لازم است نتایج به تفکیک جنسیت، شغل پیش از بازنشستگی و وضعیت درآمدی بازنشستگان تحلیل شود

^۱ غلامرضا غفاری و رضا امیدی کیفیت زندگی، شاخص توسعه اجتماعی، تهران: شیرازه، ۱۳۸۸، ص ۱۰

^۲ موسی عنبری، بررسی تحولات کیفیت زندگی در ایران. مجله توسعه روستایی. شماره ۲، ۱۳۸۹

ضرورت انجام پژوهش

اگر هدف از برنامه‌ریزی اجتماعی تلاش برای بهتر زندگی کردن افراد باشد گام اول در این مسیر شناخت دقیق وضعیت جامعه هدف است. صندوق بازنشستگی کشوری اگرچه به حکم قانون تنها موظف به پرداخت مستمری بازنشستگی افراد تحت پوشش خود است اما همواره تلاش داشته تا با شناخت بهتر جامعه هدف خود زمینه لازم برای ارائه خدمات بهتر به آنها را فراهم کند. زمانی که درک درستی از وضعیت زندگی سالمندان و بازنشستگان وجود داشته باشد، مشکلات اجتماعی، اقتصادی و زیستی آنها شناخته شود طبیعتاً می‌توان سیاست‌های رفاهی مرتبط با این گروه را هدفمندتر و مؤثرتر تبیین کرد.

شرح خدمات

- شناسایی و طبقه‌بندی انواع شاخص‌های مورد استفاده در سنجش کیفیت زندگی
- شناسایی شاخص‌های سنجش کیفیت زندگی بین بازنشستگان و سالمندان (در چهار حوزه اقتصادی، اجتماعی، سلامت جسم و سلامت روان)
- تهیه و تکمیل پرسشنامه‌ای استاندارد برای سنجش کیفیت زندگی سالمندان بر اساس شاخص‌های مذکور
- تحلیل اطلاعات جمع‌آوری شده